

فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر

سال سوم، پیش شماره هفتم، زمستان ۱۳۸۸

صص ۲۲۴ - ۱۹۷

زمینه یابی ناهنجاری های رفتاری - اجتماعی دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه ۲

محمد رضا نوروزی اقدم^۱

چکیده

عنوان پژوهشی است که با اهداف: ۱- همه گیری شناسی ناهنجاری های رفتاری - اجتماعی دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه دو ۲- مشخص کردن ناهنجاری های رفتاری - اجتماعی دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی، جنسیت، رشته تحصیلی، متاهل و مجرد، شاغل و غیر شاغل ۳- تعیین رابطه بین عوامل دانشگاهی و بروز ناهنجاری در دانشجویان ۴- مشخص ساختن تاثیرات خانواده بر ناهنجاری های رفتاری - اجتماعی دانشجویان.

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد میانه

به منظور تحقق اهداف فوق چهار سوال و یازده فرضیه تدوین شد. جامعه مورد مطالعه به لحاظ مکانی دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه ۲ و آزمودنی ها دانشجویان بودند. برای تعیین نمونه آماری به دلیل گستردگی جغرافیایی روش نمونه گیری چندمرحله‌ای و به لحاظ عدم تجانس آزمودنی ها و دانشگاه‌ها و جنسیت ورشته های تحصیلی از روش طبقه‌ای نامتناسب استفاده و از هر طبقه (مقطع تحصیلی، گروه آموزشی و جنسیت) بیشترین تعداد یعنی ۵۱ نفر به تصادف انتخاب گردید. (رفیع پور: ۱۳۷۳، ص ۲۸۹).

روش تحقیق کاربردی، توصیفی زمینه یاب و اطلاعات مورد نیاز از طریق اجرای پرسشنامه با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت برای هر گروه آزمودنی به طور جداگانه (بعد از سنجش روایی و اعتبار) بدست آمد. برای توصیف و تحلیل داده‌ها از روشهای آمار توصیفی از جمله: (جدول توزیع فراوانی، نمودار، میانگین، چارکها، انحراف معیار، واریانس و ضریب همبستگی) و آماراستنباطی از جمله: (آزمون F و χ^2) با بهره‌گیری از نرم افزار Excel استفاده شد. از این طریق به سوالات پاسخ داده و فرضیه‌ها آزمون شد. واژه‌های کلیدی: ناهنجاری رفتاری-اجتماعی، وضعیت خانواده، عوامل دانشگاهی، درجه دانشگاه، مقاطع تحصیلی، رشته تحصیلی.

مقدمه

دانشجویان دارای ناهنجاری‌ها رفتاری، افرادی هستند که در مقایسه با گروه همسالان، رفتارهای مغایر با هنجارهای اجتماعی از خود نشان می‌دهند. شدت و تداوم این رفتارها به حدی است که مانع عملکرد متناسب با استعداد تحصیلی آنان می‌شود و آن‌ها نمی‌توانند از آموزش عادی بهره‌مند گردند و یا رفتارهایشان موجب اختلال در روند تحصیلی سایر دانشجویان می‌گردد و در نتیجه نیازمند استفاده از آموزش ویژه هستند.

موضوع ناهنجاری‌های رفتاری و اجتماعی دانشجویان، از موضوعاتی است که در ایران کمتر بدان پرداخته شده است. هرچند موضوع گرایش به بزهکاری، ناهنجاری‌های اجتماعی، کاهش ناهنجاری‌های رفتاری، انحرافات اجتماعی دانش‌آموزان، مدرسه‌گریزی و میزان و علل ناهنجاری‌های رفتاری، خرابکاری اموال عمومی و چند نمونه از اینگونه آسیب‌شناسی‌ها در بین کل دانش‌آموزان (دختر و پسر) ودانشجویان مورد توجه محققان علوم اجتماعی و تربیتی بوده و تحقیقات ارزنده‌ای صورت گرفته است. در اغلب این تحقیقات عوامل و علل و زمینه‌ها را مشاهده می‌کنیم لیکن تحقیقات، زمینه‌یابی نیستند.

بنابراین، پرداختن به زمینه‌یابی ناهنجاری‌های رفتاری - اجتماعی دانشجویان بخصوص در سنین جوانی و این دوره‌ی حساس، از مهم‌ترین مسائل تربیتی و سرلوحه‌های مسائل آموزشی و پرورشی دانشگاه در سطوح مختلف قلمداد می‌شود. با توجه به مسائل مطروحه درصدد برآمدیم در تحقیق حاضر به همه‌گیری شناسی ناهنجاری‌های روانی و رفتاری دانشجویان دانشگاه آزاد منطقه ۲ پردازیم: این تحقیق در پی آن بود که با تدوین متغیرها به صورت سوال‌ها و فرضیه‌های تحقیق نسبت به آزمون آنها اقدام کرده، و علاوه بر یافته‌های حاصل از شاخص‌های آن، در چهارچوب تحلیلی نسبت به تشخیص و تالیف همه‌گیری شناسی ناهنجاری‌های روانی و رفتاری دانشجویان دانشگاه آزاد منطقه ۲ اقدام نماید تا با شناسایی زمینه ناهنجاری‌ها، نسبت به رفع و تصحیح آنها اقدام شود و همانطوریکه در آسیب‌شناسی‌ها تشخیص آسیب (بیماری) را نیمی از درمان تلقی می‌کنند، با شناسایی زمینه‌های ناهنجاری‌ها، اقدام به رفع و ازبین بردن این زمینه‌ها، عملی خواهد شد.

مبانی نظری و چهار چوب تئوریک

مبانی نظری بعنوان پشتوانه دستیابی به فرضیات تحقیق، مارا بر آن داشت که مطالعه جامعی در رابطه بانظریات موجود در باب کجروی و نابهنجاری رفتاری - اجتماعی از جمله: (نظریات نظم و تضاد، دیدگاه زیستی، دیدگاه روانشناسی، دیدگاه جامعه شناختی، نظریه دورکیم، نظریه مرتون، دیدگاه کنترل، دیدگاه خنثی سازی، دیدگاه فرهنگی، نظریه کلوارد، نظریه برچسب زنی، نظریه هویت، نظریه ماتسودا هاگان، گرانو، وتر، کاپلان و...) انجام دهیم. از میان نظریات فوق، نظریات روان شناسی اجتماعی مقبول ترین نظری درارتباط با موضوع تشخیص داده شد. چرا که نظریات روانشناختی و زیستی برای تحلیل پدیده‌ای مثل نابهنجاریها و بزهکاری دانشجویان کافی نمی‌باشد. این نظریات قادر به تبیین چرایی و چگونگی نرخ نابهنجاریها نیستند و همچنین نمی‌توانند توضیح دهند که زمینه‌های نرخ بیشتر کجروی کجاست و یا اینکه مکانیسم‌های کنترل چه می‌باشد.

از میان نظریات جامعه شناختی نظریه فرهنگی نیز نمی‌تواند بصورت جامع و کامل به بررسی علل و عوامل پیدایش کجروی پردازد. از سوی دیگر نظریات فشار ساختاری - کششی که مفهوم آنومی را مطرح کردند نمی‌توانند به تبیین عوامل استمرار کجروی پردازند. ولی بدلیل اینکه هدف از نوشتار حاضر اخذ یک نظریه در باب نابهنجاریها بعنوان نظریه‌ای صحیح و مفروض است، نظریه انتخابی «نظریه دورکیم» می‌باشد. متناسب با این چهارچوب نظری، فرضیات و سؤالات تحقیق طرح گردد.

روانشناسان و جامعه شناسان هر کدام به تنهایی کفایت لازم را در تبیین علل رفتار آدمی را نداشته و غالباً اسیر تنگ نظریها، تک سبب بینی‌ها و تقیدات و تعصبات حوزه‌های نظری خود هستند. در مکتبهای جامعه‌شناسی، سازمانها، ساختارها و نهادهای اجتماعی و فرهنگی به مثابه واقعیت‌های اجتماعی علت رفتار آدمی به حساب آمده‌اند و رفتارهای بزهکارانه را معلول ساختارهای اجتماعی و فرهنگی دانسته‌اند، در مقابل

روانشناسان و بویژه روانکاوان آن را معلول کارکرد نیروهای سرکش درونی پنداشته اند. گروهی از صاحب نظران نیز در مقابل به تعامل میان فرد و جامعه در فراگرد رفتار اشاره کرده اند. رویکرد آنان بیشتر به روانشناسی اجتماعی نزدیک است و فرد و جامعه را تماماً و در کنشهای متقابل در جریانات رفتاری دخیل می دانند. و بر این اصل اصرار می ورزد که انسان در عین حال که سازنده جامعه و واقعیات اجتماعی است زیر نفوذ تولیدات خود نیز قرار دارد و به قول ایان تایلور رابطه ای که میان انسانها و جامعه است یک رابطه دیالکتیک است و این را در تمام مراحل گزر رفتاری می باید در نظر آورد. (تایلور، ۱۹۷۳ صص ۱-۳) در زیر به پاره ای از نظریاتی که در تعیین الگو و مدل تحقیق موثر بوده اند می پردازیم.

مجموع صاحب نظرانی که موضوع یادگیری اجتماعی را مطرح ساخته اند بر این باورند که کج رفتاری و همنوایی طی فرایندهایی مشابه یاد گرفته می شوند و کج رفتاری نتیجه یادگیری هنجارها و ارزش های نابهنجاری به ویژه در چارچوب خرده فرهنگ ها و گروه های همسالان است. بنابراین نکته اصلی در این نظریه ها این است که افراد، کج رفتاری را در طول تعامل خود و طی فرایندهای خاصی که توضیح داده خواهد شد یاد می گیرند. همچنین قابل ذکر است که در این تحقیق از دو نظریه افتراقی و کنترل استفاده کرده ایم لذا بدلیل اهمیت این دو نظریه، همه نظریات راجع به آن دو را در اینجا ذکر می کنیم.

- نظریه پیوند افتراقی

نظریه پیوند افتراقی ادوین ساترلند، مشهورترین نظریه از مجموع نظریه های جامعه پذیری یا یادگیری در مباحث کج رفتاری اجتماعی است. نکته اصلی نظریه ساترلند این است که افراد به این علت کج رفتار می شوند که تعداد تماس های نابهنجار آنان بیش از تماس های بهنجارشان است.

بنابراین:

- ۱- کجرفتاری یادگرفتنی است نه ارثی است و نه محصول بهره هوشی پایین یا آسیب مغزی و امثال آن.
- ۲- کجرفتاری در تعامل با دیگران آموخته می‌شود.
- ۳- بخش اصلی یادگیری کجرفتاری در حلقه درون گروه روی می‌دهد و رسانه‌های جمعی و مطبوعات نقش دوم را ایفا می‌کنند.
- ۴- یادگیری کجرفتاری شامل آموختن فنون خلاف کاری و سمت و سوی خاص انگیزه‌ها، کشش‌ها و گرایش‌ها می‌شود.
- ۵- سمت و سوی خاص انگیزه‌ها و کشش‌ها از تعریف‌های مخالف و موافق هنجارها یاد گرفته می‌شود.
- ۶- هر فرد به دلیل بیشتر بودن تعریف‌های موافق تخلف، به نسبت تعریف‌های موافق با همنوایی با هنجارها کج رفتار می‌شود. این نکته، قضیه کلیدی نظریه ساترلند است.

نظریه هویت‌پذیری افتراقی

دانیل گلنزر مدعی است که نظریه ساترلند رویکردی ماشین‌انگارانه به کجرفتاران دارد و چنین می‌پندارد که تعامل با کجرفتاران، شخص را به طور مکانیکی وادار به درگیر شدن در امور کجرفتارانه می‌کند. با این کار قابلیت‌های تصمیم‌سازی و پذیرش نقش فرد نادیده گرفته شده‌است. گلنزر در تلاش برای اصلاح این تصویر ماشین‌انگارانه از کجرفتاران، اظهار داشته است که تعامل با کجرفتاران (واقعی یا مجازی) به خودی خود ضرری ندارد مگر اینکه به حدی برسد که فرد خود را با کجرفتاران یکی بداند و از آن‌ها هویت بگیرد (گلنزر، ۱۹۵۶). وی چون پیوند افتراقی را کجرفتار ساز نمی‌داند و علت اصلی کجرفتاری را دخالت متغیر سوم یعنی هویت‌پذیری از کجرفتاران یا هویت‌پذیری افتراقی می‌داند.

نظریه تقویت افتراقی

رابرت برگس و راندل ایگز براساس نظریه تقویت در روان شناسی که می گوید ادامه یا توقف هر نوع رفتاری بستگی به تشویق یا مجازات دارد، یعنی تشویق موجب ادامه رفتاری خاص و مجازات باعث توقف آن خواهد شد، نظریه ساترلند را مورد سؤال قرار داده اند. . برگس و ایگز براساس قانون نیروی تقویت افتراقی می گویند که اگر تعداد عواملی نیروهای تقویت کننده تولید کنند، آن عامل بیشترین احتمال وقوع را دارد که بیشترین تقویت کننده را به لحاظ مقدار، فراوانی و احتمال تولید کند (برگس و ایگز، ۱۹۶۶) بنابراین، از نظر این ها دخالت متغیر سوم یعنی تقویت افتراقی، در فضای پیوند افتراقی، علت اصلی کج رفتاری است.

نظریه های کنترل

نظریه کنترل هم در تحلیل و تبیین کج رفتاری های اجتماعی مورد استفاده قرار گرفته و از نظریه های با نفوذ حوزه جامعه شناسی نابهنجاری های اجتماعی و جرم بوده است. موضوع اصلی در این نظریه، این است که کج رفتاری نتیجه نبود کنترل اجتماعی است. فرض اصلی نظریه این است که هم چنانکه فروید گفته، افراد به طور طبیعی تمایل به کج رفتاری دارند، و اگر تحت کنترل قرار نگیرند چنین می کنند (رگلس، ۱۹۷۳: ۵۷-۵۵) و کج رفتاری اشخاص، بیش از آنکه ناشی از نیروهای محرک به سوی نابهنجاری باشد، محصول عدم ممانعت است (نای، ۱۹۵۸: ۹-۳). این درست نقطه مقابل فرض نظریه های فشار و یادگیری است.

نظریه پیوند اجتماعی

تراوس هرشی، مهمترین صاحب نظر این رویکرد علت همنوایی افراد با هنجارهای اجتماعی را پیوند اجتماعی آنها دانسته است. وی مدعی است که پیوند میان فرد و

جامعه مهمترین علت همنوایی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فرد است و ضعف این پیوند یا نبود آن موجب اصلی کج رفتاری است.

نظریه شرمنده‌سازی

جان بریتویت هم مثل هرشی علت وجود هم‌نوایی در جامعه را کنترل رفتار افراد توسط عوامل مختلف می‌داند، اما هرشی شیوه این کنترل را «پیوند» فرد با جامعه می‌داند در حالیکه بریتویت از کنترل افراد توسط جامعه از طریق شرمنده‌سازی متخلف بحث می‌کند.

نظریه بازدارندگی

در حالیکه نظریه بریتویت، شرمنده‌سازی را عمدتاً نوعی کنترل اجتماعی غیررسمی - که توسط خویشاوندان، دوستان، همسایگان و همکاران اعمال می‌شود - می‌داند، دکترین بازدارندگی بر کنترل اجتماعی رسمی تأکید دارد که به وسیله قضات و سایر عوامل اجرای قانون اعمال می‌شود. فرض اصلی در این نظریه این است که انسان‌ها اساساً عقلانی عمل می‌کنند.

بیگانگی و وندالیسم

دربسیاری از تحقیقات، (تایلور ۱۹۷۳، فلکس ۱۹۸۶، استفنس میر ۱۹۸۹، گلداستون ۱۹۹۰، کلارک ۱۹۹۱ و...) به این نتیجه رسیده‌اند که وندالها و جوانان بزهکار به طور دراماتیک یکی از بارزترین و مشهورترین گروه‌های بیگانه در جامعه معاصر هستند. "احساسات و عواطف صادره از ناخودآگاه جوان که ناشی از ستیز نسلهاست خود را در جهان نامتعارف و غیر عقلایی به طور بارزی نمودار می‌سازد." (فیونر، ۱۹۷۳، ص ۸)

به نظر فیوئر، بیگانگی روانی خود را در صور رفتارهای نابهنجار نظیر وندالیسم، خشونت، میل به انتقام جویی و نظایر آن بروز می دهد. از این رو بیگانگی ماهیتا امری نابهنجار و جرم زاست.

مروری بر پیشینه تحقیق

پژوهش های جامعی که تمام ابعاد قضیه را مورد توجه قرار دهد در ایران انجام نیافته است. پژوهش های موجود از دیدگاه ها و زوایای مختلف به مساله پرداخته و بخش کوچکی را مورد توجه قرار داده اند. از جمله:

- بنا به اعتقاد مهدی سرحدی (۱۳۷۹) در مقایسه میزان افسردگی در دانشجویان پزشکی ورودی ۷۹، ۷۷ و ۷۳ دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، از مجموع ۱۹۵ نفر دانشجوی پزشکی ورودی سالهای ۷۳، ۷۷ و ۷۹، ۱۲۴ نفر طبیعی، ۴۲ نفر دارای افسردگی خفیف، ۲۲ نفر دارای افسردگی متوسط، ۶ نفر دارای افسردگی نسبتا شدید و ۱ نفر دارای افسردگی شدید هستند. با انجام آزمون t به بررسی مقایسه ای پرداخت که با توجه به t های بدست آمده برای ورودی های سالهای ۷۷ و ۷۳ ($t = ۲/۸۲$)، برای ورودی های سالهای ۷۳ و ۷۹ ($t = ۱/۷۹$) و برای ورودی های سالهای ۷۹ و ۷۷ ($t = ۰/۲۲$) که در مورد ورودیهای ۷۳ با ۷۷ و ۷۳ با ۷۹ این تفاوت معنی دار بوده و برای ورودی های ۷۷ و ۷۹ این تفاوت معنی دار نشده است.

- بررسی میزان اضطراب و تقید مذهبی در بین دانشجویان خارجی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) در سال ۱۳۷۹ که توسط ابراهیم محسنی و محمد نیرعباس انجام گرفته است نشان می دهد. که از بین ۱۹۴ نفر افراد مورد مطالعه ۱۰۲ نفر غیرمضطرب بوده اند و تعداد ۹۲ نفر افراد مضطرب بودند. از بین شرکت کنندگان در آزمون ۱۰۱ نفر افراد متقید مذهبی بوده اند. هم نماز و هم روزه را بطور منظم انجام

می‌دادند و ۹۳ نفر افراد غیرمتمقید مذهبی بوده‌اند. میزان اضطراب در بین افراد مقید ۴۷/۷ درصد بوده است و میزان آن در بین افراد غیرمتمقید ۴۷ درصد بوده است.

- نتایج پژوهش احمد رحمانی (۱۳۷۶) در بررسی ارتباط بین آمادگی هوازی و میزان افسردگی دانشجویان پسر ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان تاکستان نشان می‌دهد:

در هیچ یک از دو گروه، بین آمادگی هوازی و میزان افسردگی ارتباط معناداری مشاهده نشد. ۲- بین آمادگی هوازی و درصد چربی بدن آزمودنیها ارتباط معنادار بود. علیرغم اینکه این ارتباط در کلیه آزمودنیها و همچنین در آزمودنیهای غیر ورزشکار معنادار بود، ولی در ورزشکاران ارتباط معناداری بین این دو متغیر مشاهده نگردید. ۳- در هیچ یک از دو گروه، بین میزان افسردگی و درصد چربی بدن ارتباط معناداری مشاهده نشد.

- نتایج بررسی رابطه بین کارایی خانواده و سلامت عمومی فرزندان در دانشجویان بومی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد یاسوج در سال تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۸۱ توسط محمد مهدی زاده؛ نشان داده‌اند که بین کارایی خانواده و سلامت روانی فرزندان رابطه معناداری وجود دارد و دانشجویان با کارکرد خانوادگی بهتر، از سلامت روانی بهتری برخوردار هستند و دانشجویان با کارکرد خانوادگی پایین تر از سلامت روانی پائین تری برخوردار هستند.

- پژوهش نیلوفر مباشر مقدم (۱۳۸۲) به بررسی رابطه اشتغال دانشجویان متاهل و غیرمتاهل دانشگاه الزهرا با سلامت روانی پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد بین سلامت روانی دانشجویان شاغل و غیرشاغل، متاهل و مجرد تفاوت وجود نداشته است.

- محسن کوشان (۱۳۸۲) در بررسی عوامل روانی - اجتماعی موثر در افسردگی دانشجویان معتقد است: افسردگی از شایعترین اختلالات روانی در بزرگسالان می باشد

و نتایج کوشان (۱۳۸۲) نشان داد که ۲۱/۳٪ دانشجویان این دانشکده به افسردگی مبتلا هستند که میزان آن در دختران بیشتر از پسران و در مجردین بیشتر از متاهلین بوده است. - جهانشاه محمدزاده (۱۳۷۹) به بررسی میزان شیوع افسردگی در بین دانشجویان دانشگاه ایلام با نمونه ۴۷۵ نفری پرداخته و از طریق بکارگیری تست افسردگی بک نشان می دهد که ۷۶/۱ درصد افراد با درجات متفاوتی افسرده می باشند، میزان افسردگی دانشجویانی که فاقد حضور مادر در عرصه خانواده هستند بیشتر از میزان آن در خصوص فقدان پدر بوده است.

- محمد زارع و علی فیروز آبادی (۱۳۷۸) در بررسی اپیدمیولوژیک اختلالات روانی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان نتیجه می گیرند که: بررسی های اولیه در کشور ما نشان داده است که شیوع بیماری روانی در کشور نظیر سایر نقاطی است که توسط سازمان جهانی بهداشت آمارگیری شده است. این آمار نشان می دهد که یک درصد مردم از اختلالات روانی شدید و ناتوان کننده رنج می برند و ده درصد از آنها مبتلا به اختلالات خفیف روانی هستند.

- یافته های مریم دهقانی، اعظم محمدلو (۱۳۸۲) در بررسی شیوع و تعیین درجه اهمیت عوامل استرسزا در دانشجویان پرستاری مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در نیم سال دوم سال تحصیلی ۸۱-۸۲ نشان می دهد: عوامل استرسزا در گروه سنی بالاتر شیوع بیشتری دارد. همچنین این عوامل در افراد متأهل نسبت به افراد مجرد شیوع بیشتری دارد شیوع این عوامل در افراد با سهمیه مناطق نسبت به سهمیه رزمندگان تفاوت محسوسی ندارد. مردها بیشتر از زنها با عوامل استرسزا مواجه اند.

- محمدرضا نوروزی (۱۳۸۲) در پژوهشی تحت عنوان بررسی میزان و علل افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد میانه، به نتایج زیر رسیده است: بین افسردگی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی دار وجود ندارد. - معنی دار بودن رابطه افسردگی و وضعیت تحصیلی تایید شد. معنی دار بودن تفاوت افسردگی دانشجویان رشته های

مختلف تایید شد- بین افسردگی دانشجویان بومی و غیر بومی و شاغل و غیر شاغل، متاهل و مجرد تفاوت معنی دار مشاهده نشد.

روش پژوهش

این تحقیق براساس اهداف پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی است که هدف آن توسعه دانش کاربردی در زمینه یابی نابهنجاری های رفتاری-اجتماعی میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی منطقه دو می باشد. واز نظر ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی زمینه یاب است که باتوجه به کاربردی بودن، نیاز به اطلاعات تفصیلی تری وجود دارد که در این مطالعه بدنبال یافتن روابط بین متغیرهای مطرح شده بودیم. تا از این طریق به شناخت بیشتر ضوابط و شرایط موجود در رفع و کاهش نابهنجاری های رفتاری-اجتماعی میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی رسیده، تا بتوانیم با پیشنهادات عملی برگرفته از نتایج تحقیق در برنامه ریزی های مربوط به حل این مسئله دخیل باشیم.

جامعه آماری و نمونه ی آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۲ در سال تحصیلی ۸۶-۸۷ می باشد.

مسأله ای که بیشتر محققان در برنامه ریزی هر تحقیق با آن مواجه هستند، اندازه یا حجم لازم برای نمونه هاست. قانون کلی در این مورد بزرگترین اندازه ممکن را تصویب می کند. این قانون کاملاً درست است، زیرا هدف از مطالعه ی نمونه، کسب اطلاع در مورد جامعه ای است که نمونه از آن انتخاب شده است. بنابراین، هر چه نمونه با حجم بزرگتری انتخاب شود شاخصهای آماری محاسبه شده برآورد دقیقتری از پارامترهای جامعه به دست خواهند داد (دلاور: ۱۳۷۳، ص ۱۶۵).

باتوجه به توضیحات فوق برای تعیین حجم نمونه از رابطه‌ی $n = Z^2 \alpha/2pq / d^2$ استفاده نموده و $n = 385$ به دست ما نیز در این پژوهش به فرمول فوق که بیشترین مقدار را مشخص می‌کند و جدول مورگان نیز موید همین مقدار می‌باشد، عمل نمودیم. ولی با عنایت به اینکه در علوم اجتماعی و انسانی، حجم نمونه را نمی‌توان براساس فرمول فوق، بطورکاملاً دقیق پیش‌بینی نمود، برای حذف کلیه‌ی اشتباهات، حجم نمونه را ۴۴۸ نفر در نظر گرفتیم که شرح آن در روش نمونه‌گیری خواهد آمد.

روش نمونه‌گیری

باتوجه به گستردگی جغرافیایی جامعه‌ی آماری و همچنین عدم تجانس به لحاظ امکانات و برخورداری واحدهای دانشگاهی منطقه ۲ و مقاطع مختلف تحصیلی، جنسیت، رشته تحصیلی و... روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای مناسب تشخیص داده شد. به این ترتیب واحدهای دانشگاهی منطقه ۲ به لحاظ برخورداری به سه گروه ۱-جامع و بسیار بزرگ ۲-بزرگ ۳-متوسط و کوچک، تقسیم و از بین آنها تعدادی به تفکیک و به تصادف انتخاب گردید. چون احتمال تأثیرگذاری متغیرهایی مانند مقطع تحصیلی، جنسیت، رشته تحصیلی و تاهل و مجرد، اشتغال و... در ناهنجاریهای رفتاری-اجتماعی دانشجویان وجود دارد و تعداد هر یک از آنها در جامعه آماری دقیقاً در اختیار نبود تا نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب مورد استفاده قرار گیرد. لذا، روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نامتناسب (nonproportional) مورد استفاده قرار گرفت. (رفیع پور: ۱۳۷۳، ص ۲۸۹) و از هر طبقه (مقطع تحصیلی و گروه آموزشی و جنسیت) بیشترین تعداد یعنی ۵۱ و برای کارشناسی ارشد ۴۰ نفر به تصادف مطابق جداول زیر انتخاب گردید. (حافظ نیا: ۱۳۸۰، ص ۱۱۵)

جدول شماره ۳-۱ نمونه آماری به تفکیک گروه آموزشی، مقطع تحصیلی، جنسیت

جمع		کشاورزی		فنی و مهندسی		علوم پایه		انسانی		گروه جنس
								زن	مرد	
زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	مقطع
۱۰۲	۱۰۲	۲۶	۲۵	۲۵	۲۶	۲۵	۲۶	۲۶	۲۵	کاردانی
۱۰۲	۱۰۲	۲۵	۲۶	۲۶	۲۵	۲۶	۲۵	۲۵	۲۶	کارشناسی
۲۰	۲۰	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	کارشناسی ارشد
۲۲۴	۲۲۴	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶	۵۶	جمع

جدول شماره ۳-۲ نمونه آماری به تفکیک گروه آموزشی، مقطع تحصیلی، تاهل

جمع		کشاورزی		فنی و مهندسی		علوم پایه		انسانی		گروه جنس
								متاهل	مجرد	
متاهل	مجرد	متاهل	مجرد	متاهل	مجرد	متاهل	مجرد	متاهل	مجرد	مقطع
۵۸	۱۴۶	۴	۴۷	۱۱	۴۰	۲۲	۲۹	۲۱	۳۰	کاردانی
۲۰	۱۸۴	۶	۴۵	۴	۴۷	۵	۴۶	۵	۴۶	کارشناسی
۱۹	۲۱	۶	۴	۴	۴	۶	۶	۵	۵	کارشناسی ارشد
۹۷	۳۵۱	۱۶	۹۶	۱۹	۹۳	۳۱	۸۱	۳۱	۸۱	جمع

جدول شماره ۳-۳ نمونه آماری به تفکیک گروه آموزشی، مقطع تحصیلی، اشتغال

گروه جنس	انسانی		علوم پایه		فنی و مهندسی		کشاورزی		جمع	
	شاغل	بیکار	شاغل	بیکار	شاغل	بیکار	شاغل	بیکار	شاغل	بیکار
مقطع کاردانی	۲۱	۳۰	۱۴	۳۷	۱۴	۳۷	۱۷	۳۴	۶۶	۱۳۸
کارشناسی	۲۵	۲۶	۱۰	۴۱	۵	۴۶	۶	۴۵	۴۶	۱۵۸
کارشناسی ارشد	۴	۶	۵	۵	۵	۵	۹	۱	۲۳	۱۷
جمع	۵۰	۶۲	۲۹	۸۳	۲۴	۸۸	۳۲	۸۰	۱۳۵	۳۱۳

ابزار اندازه گیری:

در پژوهش حاضر برای دست رسی به اطلاعات با توجه به متغیرهای موجود در سوالات پژوهش و فرضیه ها به طراحی پرسشنامه ای که شامل دو بخش می باشد اقدام شد.

بخش اول: این بخش مشخصات فردی آزمودنی ها (دانشجویان) که در روند پژوهش مورد نیاز بودند، از جمله: جنسیت، سن، نام دانشگاه، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، وضعیت تاهل، سال ورود، محل سکونت، ترم تحصیلی، وضعیت اشتغال، وضعیت مشروطی را می سنجد.

بخش دوم: به منظور تعیین میزان ناهنجاریهای رفتاری-اجتماعی دانشجویان در تیپ-های فوق العاده فعال (A)، ناسازگار اجتماعی (B)، پرخاشگر (C)، نامطمئن (D)، اختلال منش (E)، بی تفاوت و خجالتی و ساکت (F)، اختلال هویت (J)، و همچنین سنجش تأثیر وضعیت خانواده و عوامل دانشگاهی بر هر یک از تیپ های ناهنجاری رفتاری-اجتماعی دانشجویان با بهره گیری از کتب مختلف روان شناسی و علوم اجتماعی و تجربه شخصی و اساتید فن، تعدادی گویه با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت با گزینه های (همیشه، اغلب

اوقات، بعضی اوقات، به ندرت، هرگز) طراحی گردید که آزمودنی‌ها با انتخاب یکی از درجات پنج گانه در مورد هر یک از گویه‌ها نظر خود را اعلام نمایند. با توجه به اینکه پرسشنامه سنجش میزان ناهنجاری رفتاری-اجتماعی دانشجویان در تیپ‌های ۷ گانه‌ی فوق و هم چنین وضعیت خانواده و عوامل دانشگاهی محقق ساخته بود، لذا بعد از سنجش روایی و اعتبار آماده و بین آزمودنی‌های نمونه آماری توزع گردید.

روش آماری

در این پژوهش از روشهای آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. داده های خام ابتدا با استفاده از روشهای آمار توصیفی به صورت ارایه فراوانی ها، درصدها، چارکها، میانگین‌ها از طریق جداول و نمودارها تلخیص گردید و به سوالات مطرح شده با استفاده از اطلاعات بدست آمده پاسخ داده شد. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون χ^2 ، آزمون ANOVA و همچنین از آزمون F به دلیل فراگیر بودن آن در مقایسه با آزمون T برای مقایسه میانگین‌های دو گروه با استفاده از نرم افزار Excel بهره جستیم.

یافته های توصیفی پژوهش

۱- اندازه همه گیری ناهنجاریهای رفتاری-اجتماعی دانشجویان پسر و دختر چقدر است؟

اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه‌ها و تنظیم جدول توزیع فراوانی مربوط به سؤال فوق نشان داد که در ۱۶٪ دانشجویان پسر همیشه یا اغلب اوقات و در ۱۵٪ آنها بعضی اوقات و در ۶۹٪ به ندرت و یا هرگز حداقل یکی از ناهنجاریهای رفتاری هفتگانه مشاهده می شود و در ۱۸٪ دختران دانشجو همیشه و اغلب اوقات و در ۱۶/۵٪ آنها بعضی از اوقات و در ۶۵/۵٪ به ندرت و یا هرگز ناهنجاریهای رفتاری- اجتماعی

ملاحظه می گردد. مقایسه نتایج حاصل از دو نتیجه مبین این است که تفاوت چشمگیر در ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دختران و پسران وجود ندارد.

۲- اندازه همه گیری ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی چقدر است؟

مقاطع تحصیلی را در این پژوهش کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد منظور نموده و با انتخاب تصادفی طبقه ای نمونه آماری مشخص و اطلاعات مأخوذه از پرسشنامه ها برای هر سه مقطع استخراج و در ۳ جدول به تفکیک مقطع درج گردید. اطلاعات نشان داد ۱۵٪ از دانشجویان کاردانی همیشه یا اغلب اوقات و ۱۸٪ آنها بعضی از اوقات دارای حداقل یکی از ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی هفتگانه می باشند و ۶۷٪ آنها ناهنجاری محسوسی ندارند. همچنین ۱۸٪ دانشجویان کارشناسی همیشه یا اغلب اوقات و ۱۷٪ آنها بعضی از اوقات حداقل یکی از ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی را از خود نشان می دهند و ۶۷٪ اختلال رفتاری محسوسی ندارند. و ۲۱/۷٪ دانشجویان کارشناسی ارشد همیشه یا اغلب اوقات و ۱۷/۳٪ بعضی از اوقات حداقل دارای یکی از ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی هستند و ۶۱٪ آنها ناهنجاری رفتاری چندانی ندارند. مقایسه نتایج نشان می دهد که ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی (همیشه یا اغلب اوقات) در دانشجویان کاردانی کمتر از کارشناسی و کارشناسی کمتر از کارشناسی ارشد است.

۳- اندازه همه گیری ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان در رشته های مختلف تحصیلی چقدر است؟

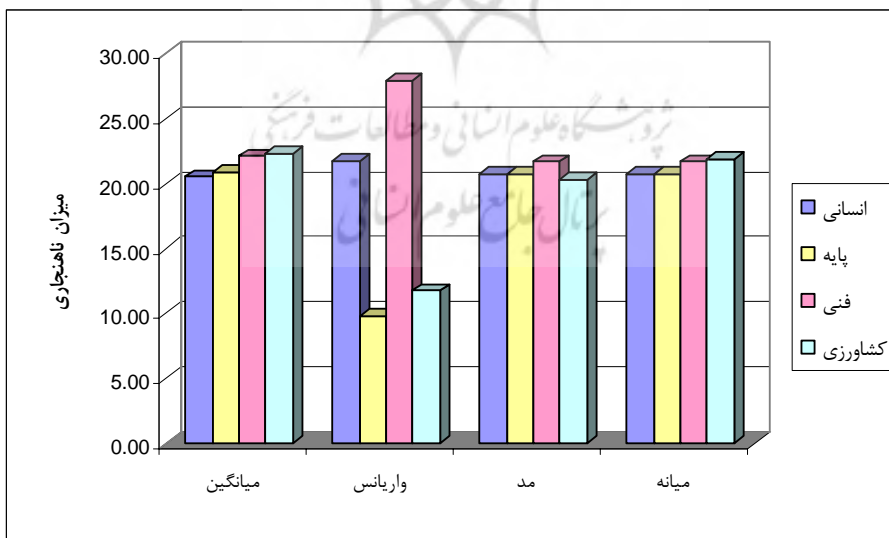
به دلیل تنوع رشته ها آنها را در ۴ گروه آموزشی، انسانی، علوم پایه، فنی مهندسی و کشاورزی قرار دادیم و با توجه به اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه ها همه گیری ناهنجاری رفتاری - اجتماعی برای دانشجویان گروه های آموزشی چهارگانه به شرح ذیل به دست آمد:

الف - گروه علوم انسانی: اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که ۱۰/۴٪ دانشجویان علوم انسانی همیشه یا اغلب اوقات و ۲۱٪ آنها بعضی اوقات حداقل دارای یکی از ناهنجاریهای هفتگانه می‌باشند و ۶۸/۶٪ ناهنجاری قابل توجهی ندارند.

ب- گروه علوم پایه: اطلاعات به دست آمده مبین این امر است که ۱۶/۶٪ دانشجویان همیشه یا اغلب اوقات و ۱۴/۶٪ آنها بعضی اوقات حداقل یکی از ناهنجاریها را دارا هستند و ۶۸/۸٪ ناهنجاری محسوسی ندارند.

ج - گروه فنی و مهندسی: اطلاعات به دست آمده از دانشجویان گروه فنی و مهندسی نشان می‌دهد که ۲۰/۵٪ آنها همیشه و اغلب اوقات و ۱۶٪ بعضی اوقات یکی از ناهنجاریهای رفتاری را دارا هستند و ۶۳/۵٪ ناهنجاری محسوسی ندارند.

د - گروه کشاورزی: اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی در ۲۳٪ دانشجویان گروه کشاورزی همیشه و یا اغلب اوقات و در ۱۵٪ بعضی اوقات مشاهده می‌شود و ۶۲٪ آنها فاقد ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی هستند. نمودار زیر به وضوح وضعیت ناهنجاری در گروه‌های آموزشی را با هم مقایسه می‌کند.

مقایسه شاخصهای مرکزی و پراکندگی گروه های آموزشی

۴- همه گیری ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان پسر و دختر در تیپ های هفتگانه .

الف - تیپ فوق العاده فعال:

اطلاعات موجود نشان می دهد علائم تیپ ناهنجاری فوق العاده فعال در ۱۸٪ آزمودنی ها همیشه یا اغلب و در ۲۱٪ آنها بعضی اوقات و در ۶۱٪ به ندرت دیده می شود .

ب - تیپ ناسازگار اجتماعی:

اطلاعات موجود نشان می دهد علائم تیپ ناسازگاری اجتماعی در ۱۸/۵٪ آزمودنی ها همیشه و اغلب اوقات و در ۱۷/۵٪ آنها بعضی اوقات مشاهده می شود و در ۶۴٪ آزمودنی ها ناسازگاری رفتاری - اجتماعی محسوسی مشاهده نمی شود.

ج - تیپ پرخاشگر:

اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه ها نشان می دهد، در ۱۱/۵٪ آزمودنی ها همیشه و اغلب اوقات و در ۱۵٪ آنها بعضی اوقات رفتار پرخاشگرانه دیده می شود و در ۷۳/۵٪ دانشجویان پرخاشگری قابل ملاحظه ای دیده نمی شود .

د - تیپ نامطمئن یا ترسو:

اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه ها مبین این واقعیت است که علائم ناهنجاری نامطمئن و یا ترسو در ۱۷٪ آزمودنی ها همیشه و اغلب اوقات و در ۱۵/۵٪ آنها بعضی اوقات دیده می شود و در ۶۷/۵٪ رفتار نامطمئن ملاحظه نمی شود.

ه - تیپ اختلال منش:

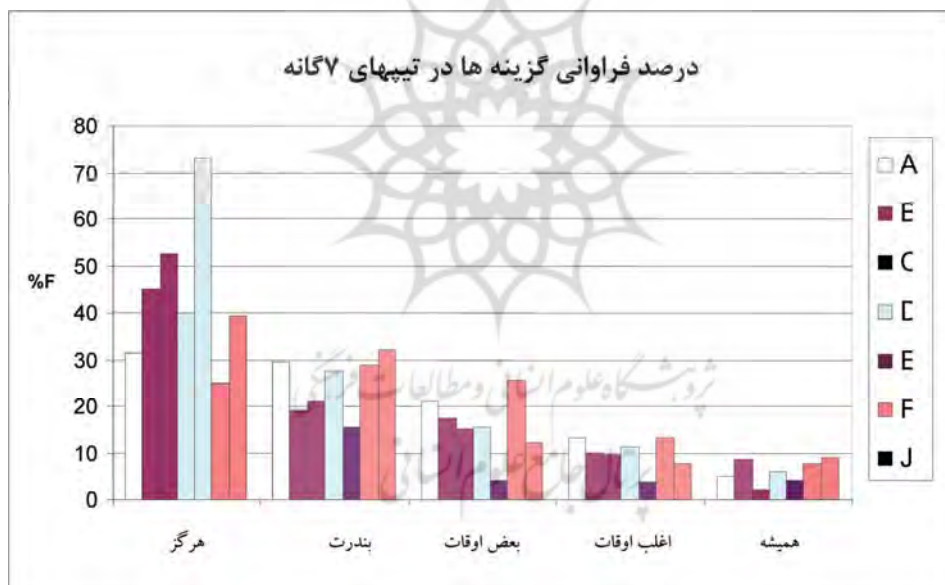
اطلاعات به دست آمده مربوط به تیپ اختلال منش، مبین این است که ۷/۵٪ آزمودنی ها همیشه یا اغلب اوقات و ۴٪ بعضی اوقات دارای اختلال منش هستند و ۸۸/۵٪ اختلال شخصیتی محسوسی ندارند.

و - تیپ بی تفاوت، خجالتی و ساکت:

از اطلاعات موجود بر می آید که از مجموع ۴۴۸ آزمودنی در ۲۰/۵٪ همیشه یا اغلب اوقات و در ۲۵/۵٪ بعضی اوقات علائم بی تفاوتی و خجالتی بودن دیده می شود و در ۵۴٪ ناهنجاری رفتاری بی تفاوتی، خجالتی و ساکت بودن قابل توجه نیست.

ز - تیپ اختلال هویت:

این ناهنجاری در ۱۶/۵٪ دانشجویان همیشه یا اغلب اوقات و در ۱۲٪ بعضی اوقات دیده می شود و در ۷۱/۵٪ ناهنجاری اختلال هویت چندانی ملاحظه نمی شود ضمناً نمودار زیر وضعیت ناهنجاری رفتار اجتماعی تیپ های هفتگانه را به صورت مقایسه ای نشان می دهد.

مقایسه پاسخ آزمودنی هابه گویه های تیپ های ۷ گانه رفتاری

یافته های استنباطی:

فرضیه (۱): بین وضعیت خانواده ها و ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان رابطه معنی دار وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از مدل آماری χ^2 استفاده شد. فرض صفر حتی در سطح $\alpha = 0/001$ رد و فرض تحقیق تأیید شد و مشخص شد رابطه ناشی از شانس و تصادف نیست و شدت رابطه بین دو متغیر مذکور با استفاده از رابطه ضریب توافقی C پیرسون محاسبه و $C = 0/266$ بدست آمد که از نظر آماری مقدار قابل قبولی است و برای اطمینان ضریب همبستگی محاسبه شد و $r_{xy} = -0/2$ یافته قبلی را تأیید کرد. فرضیه (۲): بین عوامل دانشگاهی و ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان رابطه معنی دار وجود دارد.

جهت آزمون فرضیه همانند فرض ۱ از مدل آماری χ^2 به دلیل رتبه ای بودن متغیر استفاده شد و فرض صفر با $\alpha = 0/05$ و حتی $\alpha = 0/001$ رد شد و مشخص گردید که بین عوامل دانشگاهی و ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی رابطه معنی دار وجود ندارد. محاسبه ضریب همبستگی بین میانگین امتیاز ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی ۷ گانه و عوامل دانشگاهی $r_{xy} = 0/019$ یعنی نزدیک صفر مؤید نتایج به دست آمده از آزمون χ^2 می باشد.

فرضیه (۳): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دختران و پسران تفاوت معنی دار وجود دارد.

این فرض با بهره گیری از مدل F آزمون شد و میانگین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دختران و پسران مقایسه و مشخص شد $F_{ob} < F_{cr}$ ($0/74 < 0/8019$) است. لذا فرض صفر تأیید و معنی دار بودن اختلاف بین ناهنجاریهای رفتاری اجتماعی دختران و پسران تأیید نشد. این یافته موید یافته نوروژی است. ولی مقایسه میانگین و واریانس دو گروه نشان می دهد در هر دو زمینه دختران ناهنجاری بیشتری نسبت به پسران دارند.

فرضیه (۴): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان متأهل و مجرد تفاوت معنی دار وجود دارد.

این فرضیه نیز همچون فرضیه ۳ با مدل F آزمون شد و $F_{ob} > F_{cr} (1/32)$ و $(1/46)$ مبین رد فرض صفر و تحقق فرض خلاف است. این نتیجه خلاف یافته تحقیق نوروزی است. و توزیع پراکندگی ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی متأهلان از مجردان بیشتر است $(19/4 < 13/25)$. و میانگین ناهنجاریهای ۷ گانه در متأهلان کمتر از مجردان است $(21/68 < 20/78)$.

فرضیه (۵): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان شاغل و غیر شاغل تفاوت معنی دار وجود دارد.

در این فرضیه برای مقایسه میانگین ناهنجاری دو گروه آزمودنی از آزمون F استفاده شد و مشخص گردید که $F_{ob} < F_{cr} (1/25 < 1/053)$ است. لذا فرض صفر تأیید گردید. به این معنی که اختلاف معنی دار بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان شاغل و غیر شاغل وجود ندارد.

فرضیه (۶): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان مشروط و غیر مشروط تفاوت معنی دار وجود دارد.

با استفاده از نرم افزار Excel معنی دار بودن تفاوت بین میانگین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان مشروط و غیر مشروط با F تست آزمون شد و $F_{ob} < F_{cr} (1/339 < 1/057)$ بدست آمد و فرض صفر تأیید و فرضیه فوق رد شد. مقایسه واریانس ناهنجاری دو گروه نشان داد که توزیع پراکندگی ناهنجاری رفتاری دانشجویان غیر مشروط کمتر از دانشجویان مشروط است $(18/028 < 19/056)$.

فرضیه (۷): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان در تیپ های ۷ گانه تفاوت معنی دار وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از تحلیل واریانس یک راهه ANOVA استفاده شد و رابطه $F_{cr} > F_{ob}$ ($۹۶/۱۸ > ۲/۱۰$) معنی دار بودن تفاوت بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی در تیپ های ۷ گانه را مورد تأیید قرار داد و مشخص گردید واریانس ناهنجاری در تیپ A (فوق العاده فعال، $۱۱۳/۷۵$) از همه تیپ ها بیشتر و برای تیپ C (پرخاشگر، $۳۲/۸۱$) از بقیه تیپ ها کمتر است.

فرضیه (۸): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان در سنین مختلف تفاوت معنی دار وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه آزمودنی ها بر اساس چارکها به ۳ دسته تقسیم و با استفاده از نرم افزار Excel ناهنجاریهای هر گروه مشخص و با تحلیل واریانس ANOVA آزمون شد و با $F_{ob} < F_{cr}$ ($۰/۵۳۷ < ۳/۰۱۶$) مشخص شد اختلاف معنی دار بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان در سنین مختلف وجود ندارد.

فرضیه (۹): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی تفاوت معنی دار وجود دارد.

اطلاعات مورد نیاز برای ۳ مقطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد استخراج و میانگین ناهنجاریهای ۳ گروه با آزمون تحلیل واریانس ANOVA مورد ارزیابی قرار گرفت و مشخص شد. $F_{cr} > F_{ob}$ ($۴/۴ > ۳/۰۱۶$) می باشد به این ترتیب فرض صفر رد و فرض تحقیق تأیید گردید.

فرضیه (۱۰): بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان گروههای مختلف آموزشی تفاوت معنی دار وجود دارد.

گروههای آموزشی به ۴ گروه انسانی، پایه، فنی و مهندسی، کشاورزی تقسیم و اطلاعات برای هر گروه به تفکیک استخراج و با تحلیل واریانس ANOVA معنی دار بودن تفاوت بین ناهنجاریهای رفتاری - اجتماعی دانشجویان در ۴ گروه آموزشی مورد آزمون قرار گرفت و فرض صفر به دلیل وجود رابطه $F_{cr} > F_{ob}$ ($۵/۱۴۹ > ۲/۶۳۵$)

رد شد. و مقایسه میانگین های ۴ گروه نیز نشان داد که میانگین ناهنجاری رفتاری در ۴ گروه به ترتیب: علوم انسانی > علوم پایه > فنی و مهندسی > کشاورزی (۲۰/۴۳ > ۲۱/۰۲۶ > ۲۲/۱۳۷ > ۲۲/۳۳) می باشد .

فرضیه (۱۱): بین ناهنجاریهای رفتاری اجتماعی دانشجویان واحدهای دانشگاهی با درجات مختلف تفاوت معنی دار وجود دارد .

در پژوهش حاضر دانشگاهها از نظر درجه به (جامع و بسیار بزرگ- بزرگ- متوسط و کوچک) تقسیم و اطلاعات مربوط به ناهنجاریهای دانشجویان هر گروه به تفکیک استخراج و با تحلیل واریانس یک راهه مورد آزمون قرار گرفت و $F_{ob} < F_{cr}$ (۳/۰۱۵۹ < ۰/۵۳) نشان داد که فرض صفر تأیید شد. یعنی بین ناهنجاریهای رفتاری دانشجویان در دانشگاهها با درجات مختلف تفاوت معنی دار وجود ندارد. و مقایسه واریانس ها نشان داد که پراکندگی ناهنجاریهای رفتاری در دانشگاههای با درجه جامع و بسیار بزرگ بیشتر از بزرگ و بزرگ بیشتر از متوسط و کوچک است. (۱۳/۳۲ > ۱۷/۲۸ > ۲۳/۳۶)

پیشنهادات مبتنی بر یافته های پژوهش:

آموزش دانشجویان در ارتباط با بهداشت روانی ، تقویت اعتماد به نفس ، تقویت ابراز خود و ....

فراهم کردن امکانات و زمینه ازدواج برای دانشجویان، چرا که ناهنجاری در دانشجویان متاهل کمتر از مجردان است.

- فراهم کردن زمینه اشتغال برای دانشجویان در حین تحصیل.

دقت درگزینش دانشجو چرا که دانشجویان ضعیف بیشتر از دانشجویان قوی در معرض ابتلا هستند.

- بررسی علل بالا بودن ناهنجاری در دانشجویان مقاطع بالای تحصیلی درمقایسه با مقاطع پایین.
- بررسی علل بالا بودن ناهنجاری در دانشجویان در دانشگاه ها با درجه بالا در مقایسه با دانشگاه های با درجه پایین.
- هسته های مشاوره و راهنمایی در دانشگاهها فعال و در جهت شناسایی مشکلات رفتاری و تقلیل و رفع آن اقدام عاجل انجام پذیرد.
- برنامه ریزی برای افزایش فضاهای تفریحی و رفاهی برای دانشجویان
- اعمال سیاست های منطقی برای ایجاد تناسب بین درآمد خانواده ها و هزینه های دانشگاه
- افزایش تشکل های دانشجویی برای شناسایی استعدادها و استفاده از توانمندیهای آنها.
- افزایش دانش سازمانی کارمندان برای برخورد مناسب با دانشجویان و احترام به ارباب رجوع
- رفع تبعیض در محیط دانشگاه .
- فعال کردن حوزه فرهنگی برای ارتقاء باورهای دینی دانشجویان
- هویت بخشی به دانشجویان با برنامه ریزی های دقیق علمی .
- رعایت اخلاق در استفاده از موقعیت و قدرت به وسیله کارمندان ، اساتید و صاحب منصبان .
- ایجاد محیطی پر نشاط و دور از استرس برای دانشجویان .
- ایجاد امید به آینده در دانشجویان .
- انجام پژوهش های دیگر برای یافتن راهکارهای عملی تقلیل یا رفع ناهنجاری ها.

منابع:

منابع فارسی: الف- کتاب

- ۱- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۳). مشارکت اجتماعی در شرایط جامعه آنومیک رابطه آسیب ها و انحرافات اجتماعی با مشارکت اجتماعی. تهران: دانشگاه تهران.
  - ۲- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۰). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سمت، چاپ سوم.
  - ۳- دلاور، علی. (۱۳۷۳). روشهای تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: پیام نور، چاپ پنجم.
  - ۴- رجب زاده، احمد. (۱۳۸۰). مطالعات اجتماعی سال اول دبستان کد ۲۰۵/۳. تهران: موسسه چاپ و نشر.
  - ۵- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۷۳). کندوکاوها و پنداشته ها. تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ ششم.
  - ۷- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰). جامعه شناسی خانواده. تهران: سروش.
  - ۸- سخاوت، جعفر. (۱۳۸۳). جامعه شناسی انحرافات. تهران: انتشارات پیام نور.
  - ۹- شریفی، حسن پاشا. (۱۳۷۵). اصول روان سنجی و روان آزمای. تهران: رشد، چاپ چهارم.
  - ۱۰- شیخاوندی، داور. (۱۳۷۳). جامعه شناسی انحرافات. گناباد: مرنديز.
  - ۱۱- گیدنز، آنتونی. (۱۹۹۰). جامعه شناسی. ترجمه محسن ثلاثی. (۱۳۷۳). تهران: نشر نی.
  - ۱۲- هومن، حیدر علی. (۱۳۷۳). استنباط آماری در علوم رفتاری. تهران: پرسا.
- ب- تحقیقات
- ۱- اسماعیلی بهبهانی، منیژه. (۱۳۸۰). بررسی رابطه بین دینداری و سعادت‌مندی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
  - ۲- دهقان نیری، طیبه. (۱۳۷۹). مقایسه نتایج آزمون افسردگی Beck در میان دانشجویان سال اول و آخر پزشکی کرمانشاه در سال های ۷۸-۷۹. پایان نامه (دکترای حرفه ای) - دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه.

- ۳- رحمانی، احمد. (۱۳۷۶). بررسی ارتباط بین آمادگی هوازی و میزان افسردگی دانشجویان پسرورزشکارو غیرورزشکار دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان تاکستان، پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشگاه گیلان، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزش.
- ۴- زارع، محمد؛ فیروزآبادی، علی. (۱۳۷۵). بررسی اپیدمیولوژیک اختلالات روانی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان
- ۵- سرحدی، مهدی. (۱۳۷۹). مقایسه میزان افسردگی در دانشجویان پزشکی ورودی ۷۷، ۷۹، ۷۳ دانشگاه علوم پزشکی زاهدان
- ۶- کوشان، محسن. (۱۳۷۴). بررسی عوامل روانی - اجتماعی موثر در افسردگی دانشجویان علوم پزشکی - روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار.
- ۷- مباحث مقدم، نیلو فر. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین اشتغال دانشجویان متاهل و غیر متاهل دانشگاه الزهرا با سلامت روانی آنان، پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا (س) تهران.
- ۸- محسنی، ابراهیم و دیگران. (۱۳۸۰). بررسی میزان اضطراب و تقدیمذهبی در بین دانشجویان خارجی دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، پایان نامه (دکترای) - دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین.
- ۹- مشهدی زاده، محمد. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین کآیی خانواده و سلامت عمومی فرزندان در دانشجویان بومی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد یاسوج در سال تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۸۱، پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- ۱۰- نوروزی اقدم، محمدرضا. (۱۳۸۲). بررسی میزان و علل افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد میانه و ارائه راهکارهای تقلیل و رفع آن. میانه: طرح تحقیقی دانشگاه آزاد اسلامی واحد میانه.

منابع انگلیسی:

- 1- Webbr, j. & scheuemnn (1997). A challenging future: Current barriers and recommended action for our field. Behavioral Disorders, 22.
- 2- <http://www.bullying.co.uk>

- 3-Center,D.(1989).Curriculum and strategies for atudents with behavioral disorders.New jersey:prentice Hall.
- 4-Zionta, p.(1996).Teaching disturbed and disturbing students (An Integrative approach) (2nd ed.).Texas:pro.ed.

